



معنا، مصادیق و فواید «صله رحم»/ پرهیز از معاشرت با قطع‌کنندگان رحم

امام سجاده (ع) به فرزند خود نصیحت می‌کند که از مصاحبت با پنج طایفه پرهیزد، یکی از آن پنج گروه کسانی هستند که قطع رحم کرده‌اند: «پرهیز از معاشرت با کسی که قطع رحم کرده که قرآن او را ملعون و دور از رحمت خدا شمرده است».

امام سجاده (ع) به فرزند خود نصیحت می‌کند که از مصاحبت با پنج طایفه پرهیزد، یکی از آن پنج گروه کسانی هستند که قطع رحم کرده‌اند: 171#& پرهیز از معاشرت با کسی که قطع رحم کرده که قرآن او را ملعون و دور از رحمت خدا شمرده است.

به گزارش خبرنگار آئین و اندیشه خبرگزاری فارس، به مناسبت فرا رسیدن ایام نوروز و رشد چشمگیر سنت نیکو و زیبای دید و بازدید، گفت‌وگویی در این باره با حجت‌الاسلام همایون سراقی، کارشناس مرکز پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه قم انجام دادیم.

معنای صله رحم

سراقی در ابتدای به توضیح معنای صله رحم پرداخت و گفت: 171#& صله؛ از 171#& وصل؛ به معنای اتصال و پیوستگی است و در مقولات معنوی به عمل و رفتاری که قرابت و پیوند میان افراد را ایجاد می‌کند یا تحکیم می‌بخشد اطلاق می‌شود.

وی افزود: خداوند درباره صله ارحام چنین می‌فرماید: 171#& وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا؛ و بترسید از آن خدایی که با سوگند به نام او از یکدیگر چیزی می‌خواهید و زهار از خویشاوندان مبرید. هر آینه خدا مراقب شماست. (نساء/1)

صله رحم در روایات

کارشناس مرکز پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه، درباره توصیه به صله رحم در روایات گفت: در روایات، توصیه‌های زیادی به صله رحم شده و سفارش اکید دین، بر این است که حتی با آنان که با شما بریده و قطع رابطه کرده‌اند، صله رحم و تجدید رابطه کنید 171#& صَلِّ مَنْ قَطَعَكَ.

مدیر گروه روانشناسی و اخلاق مرکز پاسخ‌گویی به شبهات حوزه علمیه اضافه کرد: صله رحم از آن دسته واجباتی است که در آن مصلحتی نهفته به گونه‌ای که هر کسی خود باید به آن بپردازد و اینگونه نیست که با انجام دادن آن توسط یک نفر، از دیگران ساقط شود، به عبارت دیگر از واجبات کفایی به حساب نمی‌آید.

مصدق صله رحم چه کسانی هستند؟

حجت‌الاسلام سراقی در پاسخ به این سؤال که صله رحم با چه کسانی واجب است و مصداق صله رحم چیست، گفت: بحث صله رحم از جمله مباحثی است که توجه به آن اهمیت دارد. در اینکه مصداق صله رحم چیست باید به عرف مراجعه کرد گرچه در شرع و روایات هم مواردی برای آن ذکر شده است ولی از آن جا که شرایط زمانی و مکانی جوامع، اوضاع و احوال محیط و اشخاص متفاوت است شرع، مرجعیت عرف را همچون سایر موارد به میان کشیده است.

وی با بیان این مطلب که صله رحم فقط با رفت و آمد و دید و بازدید تحقق پیدا نمی‌کند اضافه کرد: این راه یکی از موارد تحقق صله رحم است و تلفن زدن، احوالپرسی کردن، مکاتبه، فرستادن هدیه، انفاق مال به اقوام و ... می‌تواند از مصداق‌های صله رحم باشد.

کارشناس مرکز پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه ادامه داد: البته باید دید که رحم ما چه انتظاری از ما دارد، مثلاً اگر از ما انتظار دارد

که به دیدن او برویم و این کار برای ما مقدور است باید آن را انجام داد، ولی اگر نه مثلاً با یک تلفن زدن انتظار او برآورده می‌شود، صله رحم به جا آورده شده است.

حجت‌الاسلام سراقی با اشاره به اینکه مصداق‌های صله رحم می‌تواند با توجه به عرف و انتظارات طرفین از همدیگر تغییر کند به ذکر مثالی در این باره پرداخت و گفت: یکی از بارزترین مصداق صله افراد ثروتمند در برابر ارحام فقیرشان کمک مالی و تأمین نیازهای مادی ایشان است. به طور قطع، سرکشی مستمر ایشان هر چند عرفاً از مصداق صله محسوب می‌شود، اما آن‌ها را از وظیفه دینی خود یعنی ادای صله مطلوب [کمک مالی] بری الذمه نمی‌سازد.

آیا خویشان سببی، رحم حساب می‌شوند؟

مدیر گروه روانشناسی و اخلاق مرکز پاسخ‌گویی به شبهات حوزه علمیه بیان داشت: آنچه که قطعی است این است که خویشاوندان سببی یعنی کسانی که از طریق ازدواج با انسان خویشاوند می‌شوند به اتفاق آرای علماء، جزو ارحام و خویشاوندان شمرده نمی‌شود که صله ایشان طبق وظیفه دینی واجب و قطع آن حرام باشد.

وی گفت: درباره خویشاوندان نسبی هم مصداق رحم متفاوتی ذکر شده است، جهت اطلاع از حکم شرعی آن می‌توانیم به مرجع تقلید خود رجوع کنیم.

حجت‌الاسلام سراقی مصداق متفاوت ارحام را ذکر کرد که به این شرح است:

1. کسانی که بی واسطه (مثل برادران، خواهران) و یا با واسطه (مثل نوه‌ها و عموزاده‌ها) به یک رحم واحد منتسب باشند.
 2. کسانی که به سبب قرابت نسبی و طبق ملاک‌های شرعی از ازدواج با همدیگر ممنوع شده‌اند.
 3. سومین گروه از مصداق ارحام، شامل همه اقاربی است که از ناحیه پدر و مادر به فرد منتسب باشند. البته این قول به خاطر دلایلی نزد برخی بزرگان، پذیرفته شده است.
- کارشناس مرکز پاسخ‌گویی به شبهات در جمع بندی کلام خود تا اینجا اشاره کرد: وجوب صله رحم با هر خویشاوندی واجب نیست و صله رحم فقط با رفت و آمد محقق نمی‌شود بلکه از راه‌های دیگری هم می‌توان آن را به جا آورد و وظیفه شرعی خود را در این خصوص انجام داد.

منافع دنیوی و معنوی صله رحم

حجت‌الاسلام سراقی به مزایای بسیار صله رحم اشاره کرد و گفت: زیادی عمر، به تأخیر افتادن اجل، زیادی رزق، زیادی مال، زیادی نعمت، رفع فقر، سلامتی در جمیع امور، ایجاد عطوفت میان خویشان، جلب حمایت خویشان، امکان بهره‌مندی از امکانات اقوام، اندوهناک شدن دشمنان، آرامش روانی، مصونیت از گناه، تزکیه اعمال، پالایش روح، نیکویی اخلاق، تقویت دین و ... از جمله مزایای صله رحم است.

کارشناس مرکز پاسخ‌گویی به شبهات حوزه علمیه افزود: اهمیت صله رحم تا آنجا است که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرماید: [171#&؛صِلَةُ الرَّحِمِ تَعْمُرُ الدِّيَارَ وَ تَزِيدُ فِي الْأَعْمَارِ وَ إِنْ كَانَ أَهْلُهَا غَيْرَ أَحْيَارٍ](#)؛ پیوند با خویشاوندان شهرها را آباد می‌سازد، و بر عمرها می‌افزاید هر چند انجام دهندگان آن از نیکان هم نباشند. و در سخنان امام صادق علیه‌السلام می‌خوانیم [171#&؛صِلْ رَحِمَكَ وَ لَوْ بِشَرْبَةِ مِنْ مَاءٍ وَ أَفْضَلُ مَا يُوصَلُ بِهِ الرَّحِمُ كَفَّ الْأَذَى عَنْهَا](#)؛ پیوند خویشاوندی خویش را حتی با جرعه‌ای از آب محکم کن و بهترین کار برای صله رحم، دست کشیدن از آزار و مزاحمت آنان است!

سراقی ادامه داد: امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: [171#&؛صِلَةُ الرَّحِمِ تُهَوِّنُ الْحِسَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ هِيَ مَتَسَاءَةٌ فِي الْعُمْرِ وَ تَقِي مَصَارِعَ السَّوْءِ](#)؛ صله رحم حساب روز قیامت را آسان و عمر را طولانی می‌کند، و از مرگ ناگوار جلوگیری می‌کند.

مضرات دنیوی و معنوی قطع رحم

وی در بخشی دیگر از مصاحبه خود مضرات قطع رحم را بیان کرد و گفت: ضایع کردن امر خدا، کفران نعمت، نقض عهد الهی، فساد در زمین، اجابت نشدن دعا، پذیرفته نشدن صدقات و کاهش عمر، ابتلاء به فقر، از دست دادن ایمان، ابتلاء به حزن و اندوه، از دست

دادن مقبولیت اجتماعی تنها برخی از ضررهای قطع رحم است.

سراقی اضافه کرد: اسلام نسبت به صله رحم و کمک و حمایت و محبت نسبت به خویشاوندان اهمیت فوق العاده‌ای قائل شده است و قطع رحم و بریدن رابطه از خویشاوندان و بستگان را شدیداً نهی کرده است. زشتی و گناه قطع رحم به حدی است که امام سجاد علیه‌السلام به فرزند خود نصیحت می‌کند که از مصاحبت با پنج طایفه بپرهیزد، یکی از آن پنج گروه کسانی هستند که قطع رحم کرده‌اند: 171#&؛ بپرهیز از معاشرت با کسی که قطع رحم کرده که قرآن او را ملعون و دور از رحمت خدا شمرده است".

علل ضعف و قطع ارتباطات خویشاوندی

مدیر گروه روانشناسی و اخلاق مرکز شباهت حوزه علمیه، علل متعددی برای قطع ارتباطات دانست و آنها را اینگونه نام برد: اولی ضعف اعتقادات مذهبی است. کمرنگ شدن ارزش‌های اخلاقی و دینی و پر رنگ شدن رسوم فرهنگی غلط و غربی از عمده‌ترین دلایل ضعف پیوندهای اجتماعی در جوامع به اصطلاح متمدن امروز قلمداد می‌شود. با تقویت اعتقادات مذهبی و دینی و طرد آداب و رسوم غلط فرهنگی در خانواده می‌توان در جهت مطلوب بهره جست.

سراقی دومین علت را پر هزینه بودن برخی از ارتباطات دانست و تصریح کرد: برپایی میهمانی‌های پر هزینه، دادن هدیه به هر بهانه و ... موجب شده تا برخی افراد چه به دلیل ضعف مالی و چه به دلیل روحیات شخصی مثل بخل و ... از درگیر شدن در این ارتباطات و تحمل تبعات قهری خودداری کنند.

وی اضافه کرد: اختلاف طبقات اجتماعی و شکاف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... امروزه باعث شده که خانواده‌ها از سطح یکسانی برخوردار نباشند، لذا از عوامل ضعف ارتباط به شمار می‌روند. با تغییر در برخی از این نگرش‌ها و بی‌اهمیت جلوه دادن برخی دیگر می‌توان خود را به صله رحم ترغیب نمود و یا حداقل به سرزدن و نشست‌های کوتاه مدت تا رفع آن بینش‌ها اقدام کرد.

کارشناس مرکز پاسخگویی به شبهات سومین دلیل قطع ارتباطات را این‌چنین بازگو کرد: از آن جا که امروزه به خاطر زندگی شهری و اجتماعی پیچیده و ... ناهنجاری‌های زیادی گریبان‌گیر خانواده‌ها شده‌اند که البته بی‌مبالاتی و کم‌توجهی برخی خانواده‌ها نیز بدان دامن زده است، در این میان برخی والدین برای مصون ماندن خود و خانواده بهترین راه را قطع ارتباط می‌دانند. البته باید اذعان کرد که پیشگیری و مصون ماندن از این انحرافات می‌طلبد که در رفت و آمد خیلی دقیق و حساب شده اقدام کرد.

وی افزود: از دیگر دلایل ضعف ارتباطات، آگاه نبودن به حقوق و تکالیف متقابل، تفاوت در مشاغل و موقعیت‌های اجتماعی، تفاوت و تضاد در عقاید و باورها و خوف از بروز حوادث ناخوشایند است.